

2024
KPSS

A'dan

TARİH

Z'ye

KONU
ANLATIMLI

KPSS TARİH

KONU ANLATIMLI

EDİTÖR

Turgut MEŞE

YAZAR

Faruk Kara

©

Bütün yayın hakları Data Yayınları'na aittir.

Yayıncının ve editörün izni olmaksızın, kitabın tümünün veya bir kısmının elektronik, mekanik yollarla ya da fotokopi yoluyla basımı, çoğaltılması ve dağıtımı yapılamaz.

Kitabın bilimsel sorumluluğu editör ve yazarlara aittir.

BU KİTAP T.C. KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞININ BANDROLÜ İLE SATILMAKTADIR.

Sertifika No

40447

ISBN

978-625-6440-95-1

SAYFA TASARIMI

Data Dizgi Ekibi

KAPAK TASARIMI

Data Grafik Ekibi

BASKI VE CİLT

Data Dijital Matbaacılık

İLETİŞİM

İvedik Organize Sanayi Matbaacılar Sitesi

1518 Sok. Mat-Sit İş Merkezi No:2/20

Yenimahalle / ANKARA

Tel: 0 312 384 20 33 - 0 505 925 57 81

Fax: 0312 342 23 58

İÇİNDEKİLER

1. ÜNİTE: İLK VE ORTA ÇAĞLARDA TÜRK DÜNYASI

TÜRKLERİN TARİH SAHNESİNE ÇIKIŞI	5
TÜRK GÖÇLERİ VE SONUÇLARI	7
TARİHTE TÜRK DEVLETLERİ VE TOPLULUKLARI	8
KÜLTÜR VE MEDENİYET	13
▶ TEST 1	22
▶ TEST 2	24

2. ÜNİTE: TÜRK İSLAM TARİHİ

İLK TÜRK-ARAP İLİŞKİLERİ	27
TÜRK İSLAM DEVLETLERİ	28
TÜRK İSLAM TARİHİ KÜLTÜR VE UYGARLIK	32
▶ TEST 1	42
▶ TEST 2	45

3. ÜNİTE: YERLEŞME VE DEVLETLEŞME SÜRECİNDE SELÇUKLU TÜRKİYESİ

ANADOLU'NUN TÜRKLEŞMESİ	48
KÜLTÜR-MEDENİYET	52
ORTA ASYA VE YAKIN DOĞU'DA KURULAN DEVLETLER ..	58
▶ TEST 1	59
▶ TEST 2	61

4. ÜNİTE: OSMANLI DEVLETİ KURULUŞ VE YÜKSELME DÖNEMİ

OSMANLI BEYLİĞİ'NİN KURULUŞU	63
KURULUŞ DÖNEMİ (BEYLİKTEN DEVLETE) (1302-1453) ..	63
YÜKSELME DÖNEMİ (DÜNYA GÜCÜ OSMANLI DEVLETİ) (1453-1579)	66
▶ TEST 1	72
▶ TEST 2	75
▶ TEST 3	78

5. ÜNİTE: OSMANLI DEVLETİ'NDE KÜLTÜR VE MEDENİYET

DEVLET YÖNETİMİ	80
▶ TEST 1	100
▶ TEST 2	104
▶ TEST 3	107
▶ TEST 4	110
▶ TEST 5	113

6. ÜNİTE: DURAKLAMA DÖNEMİ (ARAYIŞ YILLARI - XVII. YÜZYIL) (1579 - 1699)

▶ TEST 1	122
▶ TEST 2	125
▶ TEST 3	128

7. ÜNİTE: GERİLEME DÖNEMİ (DEĞİŞİM VE DİPLOMASİ - XVIII YÜZYIL)

▶ TEST 1	136
▶ TEST 2	139
▶ TEST 3	142

8. ÜNİTE: DAĞILMA DÖNEMİ (EN UZUN YILLAR - XIX. YÜZYIL)

▶ TEST 1	158
▶ TEST 2	161
▶ TEST 3	164
▶ TEST 4	167
▶ TEST 5	170

9. ÜNİTE: AVRUPA TARİHİ

ORTA ÇAĞ'DA AVRUPA	172
YENİ ÇAĞ'DA AVRUPA	174
YAKIN ÇAĞ'DA AVRUPA	180
▶ TEST 1	184

10. ÜNİTE: XX. YÜZYILDA OSMANLI DEVLETİ

TRABLUSGARP SAVAŞI (1911-1912)	186
I. BALKAN SAVAŞI (1913)	186
II. BALKAN SAVAŞI (1913)	187
I. DÜNYA SAVAŞI (1914-1918)	188
▶ TEST 1	208
▶ TEST 2	209
▶ TEST 3	212

11. ÜNİTE: KURTULUŞ SAVAŞI HAZIRLIK DÖNEMİ

▶ TEST 1	228
▶ TEST 2	231

12. ÜNİTE: I. TBMM DÖNEMİ (1920 - 1923)

▶ TEST 1	239
----------------	-----

13. ÜNİTE: KURTULUŞ SAVAŞI MUHAREBELER DÖNEMİ

▶ TEST 1	258
▶ TEST 2	260
▶ TEST 3	262

14. ÜNİTE: CUMHURİYET DÖNEMİ

ATATÜRK DÖNEMİ İÇ POLİTİKADAKİ GELİŞMELER	265
İNKILAP HAREKETLERİ	268
▶ TEST 1	283
▶ TEST 2	285
▶ TEST 3	287
▶ TEST 4	289

15. ÜNİTE: ATATÜRK'ÜN HAYATI VE İLKELERİ

ATATÜRK'ÜN HAYATI	291
ATATÜRK İLKELERİ	294
▶ TEST 1	298
▶ TEST 2	300

16. ÜNİTE: ATATÜRK DÖNEMİ TÜRK DIŞ POLİTİKASI

I. DÖNEM TÜRK DIŞ POLİTİKASI (1923 - 1932)	302
II. DÖNEM TÜRK DIŞ POLİTİKASI (1932 - 1939)	304
▶ TEST 1	308
▶ TEST 2	310

17. ÜNİTE: ÇAĞDAŞ TÜRK VE DÜNYA TARİHİ

XX. YÜZYIL BAŞLARINDA DÜNYA	313
II. DÜNYA SAVAŞI (1939 - 1945)	318
II. DÜNYA SAVAŞI YILLARINDA TÜRKİYE	325
SOĞUK SAVAŞ DÖNEMİ	327
SOĞUK SAVAŞ DÖNEMİ'NDE TÜRKİYE'DE MEYDANA GELEN GELİŞMELER	333
YUMUŞAMA (DETANT) DÖNEMİ	336
YUMUŞAMA DÖNEMİ TÜRK DIŞ POLİTİKASI	342
TÜRKİYE'NİN İÇ POLİTİKASINDA MEYDANA GELEN OLAYLAR (1960-1983)	344
KÜRESELLEŞEN DÜNYA	347
1990 SONRASI TÜRK DIŞ POLİTİKASI	357
1990 SONRASI TÜRKİYE	360
▶ TEST 1	366
▶ TEST 2	369
▶ TEST 3	373
▶ TEST 4	377

CEVAP ANAHTARI	381
----------------------	-----

İLK VE ORTA ÇAĞLARDA TÜRK DÜNYASI

ÜNİTE 1

TÜRKLERİN TARİH SAHNESİNE ÇIKIŞI TÜRK ADININ ANLAMI

- İzlerine ilk olarak Avrasya'da rastlanan Türkler, göçebe bir yaşam sürdürdükleri için bir çok toplum ile etkileşim hâlinde oldular.
- Bu etkileşim sayesinde Türk adına gerek kaynaklarda gerekse araştırmalarda farklı anlamlar verilmiştir.

NOT

- Avrasya; Asya ile Avrupa kıtalarının büyük bir kısmını içine alan Türklerin, Moğolların, Slavların ve Çinlilerin yaşadığı yeni, bir alanı ifade eder.

TÜRK KELİMESİNİN COĞRAFİ BİR TERİM OLARAK KULLANILMASI

- Türklerin yaşadığı yer anlamına gelen Türkiye ismi ilk olarak VI. yüzyıla ait Bizans kaynaklarında Orta Asya için kullanılmıştır.
- Bizans kaynakları aynı zamanda IX ve X. yüzyıllarda Volga'dan, Orta Avrupa'ya kadar uzanan sahaya da Türkiye adını vermiştir
- Anadolu ise XII. yüzyıldan itibaren Türkiye olarak tanınmaya başlanmıştır.
- Memluktardan dolayı XI ve XIII. yüzyıllarda Mısır ve Suriye'ye Türkiye denilmiştir. Ünlü İtalyan seyyah Marco Polo, Anadolu'ya Küçük Türkiye, Orta Asya'ya Büyük Türkiye demiştir.

TÜRKLERİN ANA YURDU

- Türklerin bilinen ilk ana yurdu Orta Asya'dır.
- Orta Asya; doğuda Kingar Dağları, batıda Hazar Denizi, kuzeyde Sibiry, güneyde ise Hindikuş ve Karanlık Dağları ile çevrilidir.
- Türklerin ana yurdu olarak çeşitli görüşler öne sürülmesine rağmen genel olarak Ural Altay Dağları ile Aral gölü arasında kalan bölge ana yurt olarak kabul edilmektedir.

Kaşgarlı Mahmut >>> Olgunluk Çağı

Ziya Gökalp >>> Törelî, Kanun, Nizam Sahibi

İslam kaynakları >>> Terk edilmiş, Deniz kıyısındaki adam

Arminius Wamberg >>> Türemek

Gerhard Doerfer >>> Devlete bağlı halk

Müller >>> Nizamlı, kuvvetli

İran kaynakları >>> Güzel insan

Uygur metinlerinde >>> Güç, kuvvet

Türk adının ilk kez geçtiği yazılı kaynak, Hunlar ile Çin arasında yapılan Kuzey Şansı Antlaşması'dır.

Türk kelimesi siyasal ad olarak ilk defa Kök Türk Devleti tarafından kullanılmıştır.

Türklerin; çok geniş coğrafi bölgelere yayılmaları, birçok devlet kurmaları, göçebe yaşamları, yazıyı geç kullanmaları, Türklerin ana yurdunun tam olarak tespit edilmesini ve Türk tarihinin incelenmesini zorlaştırmıştır.

İLK TÜRK-ARAP İLİŞKİLERİ

- İlk Türk-Arap ilişkileri VII. yüzyılda Hz. Ömer Dönemi'nde başlamıştır.
- Hz. Osman Dönemi'nde Hazarlarla sınırdaki anlaşmazlıklar yüzünden ilk Türk-Arap savaşları başlamıştır. (Belencer Savaşı)
- En yoğun ve şiddetli Türk-Arap mücadelesi Emeviler Dönemi'nde Türgişlerle yaşanmıştır. (Haristan Savaşı)
- Abbasiler Dönemi'nde hoşgörü temel alınmış ve kısa zamanda Türk-Arap dostluğu güçlenmiş ve Talas Savaşı'yla bu dostluk pekiştirilmiştir.

TÜRKLERİN İSLAMİYET'E GEÇİŞİNİ KOLAYLAŞTIRAN ETKENLER

- Türk ahlak anlayışı ve İslamiyet'in getirdiği ahlak anlayışının birbirine benzemesi
- Gök Tanrı inancında var olan bazı unsurların (ahiret, cennet, cehennem, kurban kesme vb.) İslamiyet'te de bulunması
- Her iki toplumda da din adamlarının ayrıcalıklı sayıldığı ruhban sınıfının bulunmaması
- Türklerdeki cihan hâkimiyeti ile Müslümanlardaki cihat fikrinin benzerlik taşıması
- Her iki dinde de tek Tanrı inancının var olması
- Abbasilerin Türklere karşı hoşgörülü bir politika yürütmesi
- Türk töresinde yer alan hırsızlık yapmama, yalan söylememe, temizliğe önem verme ve adil olma gibi ilkelerin İslam inancının da temel ilkeleri olması

TALAS (ATLIK) SAVAŞI (751)

- Orta Asya üzerindeki güç mücadelesi, 751 yılında Müslüman Araplarla Çinliler arasında savaşa dönüştü.
- Savaşta Karluk Türklerinin Müslüman Arapların yanında yer alması ile Çinliler, Türk - Arap ittifakına karşı büyük bir yenilgi almıştır.
- Talas Savaşı Türk İslam tarihinin başlangıcı olmuştur.
- Abbasilerin hoşgörülü yönetimi Türkler arasında İslamiyet'in yayılmasına ortam oluşturmuştur.
- Matbaa, barut, pusula ve mürekkep Türkler aracılığıyla İslam dünyasına geçmiştir.
- Çinli esirler sayesinde ilk defa Çin dışında Semerkant'ta kağıt üretilmeye başlandı.

ANADOLU'NUN TÜRKLEŞMESİ

- Anadolu'ya ilk Türk akınları 4. yüzyılın sonlarında Avrupa Hun hükümdarı Uldız tarafından düzenlenmiştir.
- İlk Selçuklu akınları Çağrı Bey liderliğinde keşif yapmak amacıyla, yerleşme amaçlı ise Sultan Tuğrul Bey zamanında gerçekleştirilmiştir.
- Malazgirt Zaferi ile Anadolu'nun kapıları Türklere açılmış ve Anadolu'da Büyük Selçuklu Devleti'ne bağlı ilk beylikler kurulmaya başlamıştır.
- Türkiye Selçuklu Dönemi'nde ise Miryokefalın Savaşı ile Anadolu'nun Türk yurdu olduğu kesinleşmiştir.

ANADOLU'DA KURULAN BİRİNCİ TÜRK BEYLİKLERİ

Saltuklular (1072 - 1202)

- Ebul Kasım Saltuk Bey tarafından Erzurum ve çevresinde kurulan Anadolu'nun ilk Türk beyliğidir.
- Ermeni ve Gürcüler ile savaştılar.
- Türkiye Selçuklu Hükümdarı Rükneddin Süleyman Şah tarafından son verilmiştir.
- Kale Cami, Tepsi Minare, Ulu Cami, Üç Kümbetler, Mama Hatun Türbesi, Emir Saltuk Kümbeti önemli eserleridir.

Mengücekler (1080 - 1228)

- Mengücek Ahmet Gazi tarafından kurulmuş Erzincan ve çevresinde hüküm sürmüştür.
- Ermeni, Gürcüler ve Trabzon Rum İmp. ile mücadele etmiştir.
- Erzincan ve Divriği olmak üzere iki kola ayrılmışlardır.
- Alaaddin Keykubat, beyliği Türkiye Selçuklu Devleti'ne katmıştır.
- Anadolu'nun en eski külliyesi olan Divriği Külliyesi 1985 yılında UNESCO tarafından Dünya Kültür Mirası Listesi'ne alınmıştır.
- Diğer önemli eserleri: Turan Melek Şifahanesi, Kemah Sultan Melik Türbesi, Kırşehir Melik Gazi Türbesi, Divriği Kalesi, Kale Cami, Ulu Cami, Kamereddin ve Kemankeş Türbesi.

Danışmentliler (1080 - 1178)

- Danışment Ahmet Gazi tarafından kurulmuş Amasya, Sivas, Tokat, Niksar, Çorum, Yozgat ve Malatya civarlarında hüküm sürmüştür.
- Anadolu'da ilk medrese olan Tokat, Niksar, Yağlıbasan Medresesi'ni yapmışlardır.
- Anadolu'da ilk para bastıran beyliktir. (Ahmet Gazi)
- Danışmentname adında destanları vardır.
- Türkiye Selçuklu Sultanı II. Kılıç Arslan tarafından son verilmiştir.
- Niksar Ulu camii, Kayseri Ulu camii, Çukur Medrese

Artuklular (1102 - 1409)

- Artuk Bey'in oğulları İl Gazi ve Sökmen tarafından Mardin merkezli olarak kurulmuştur. Hasankeyf, Harput, Mardin olmak üzere üç kol hâlinde varlığını sürdürmüştür.
- Harput koluna Türkiye Selçuklu, Hasankeyf koluna Eyyubiler ve Mardin koluna Karakoyunlular son vermiştir.
- Artuklulardan kalma önemli sanat eserleri; Diyarbakır Ulu Camii, Mardin Ulu Camii, Koçhisar Ulu Camii, Mardin Hatuniye Camii, Kasimiye Medresesi, Eminüddin Medresesi (Açık avlulu ilk medrese), Hüsamiye Medresesi, Malabadi Köprüsü (İlk taş kemerli köprü), Hasankeyf Köprüsü, Diyarbakır Artuklu Sarayı (İlk Türk Sarayı)

Çaka Beyliği (1081 - 1093)

- Çaka Bey tarafından İzmir'de kuruldu.
- Türk tarihinde denizcilik faaliyetlerini başlatan ilk beylik oldu.
- Çaka Bey ilk Türk denizcisi kabul edilmektedir.
- Kuruluş olan 1081 tarihi Deniz Kuvvetleri Komutanlığının kuruluş yılı olarak kabul edilmiştir.
- Bizans ve Haçlı donanmasına karşı önemli başarılar kazandı.

OSMANLI DEVLETİ KURULUŞ VE YÜKSELME DÖNEMİ

ÜNİTE 4

OSMANLI BEYLİĞİ'NİN KURULUŞU KAYILARIN ANADOLU'YA GELİŞİ

- Osmanlı Devleti'ni kuranlar Oğuzların Günhan soyunun Bozoklar koluna mensup Kayı boyudur.
- Kayı boyu kelimesi güç ve kudret anlamına gelmektedir.
- Sembolleri ok ve yaydır. Kayılar Malazgirt Savaşı'ndan sonra Anadolu'ya gelerek Ahlat yöresine yerleştiler.
- I. Alaeddin Keykubat, Ertuğrul Bey önderliğindeki Kayıları hizmetleri karşılığında Ankara yakınlarındaki Karacadağ yöresine yerleştirdi.
- Daha sonra I. Alaeddin Keykubat; Söğüt'ü kışlak, Domaniç'i de yaylak olarak Kayılara vermiş ve Kayıları Bizans sınırında uç beyi olarak görevlendirmiştir.

OSMANLI BEYLİĞİ'NİN KISA SÜREDE BÜYÜMESİNİN NEDENLERİ

- Bizans sınırında kurulmuş olması, ticaret ve göç yollarının üzerinde bulunması
- Hâkimiyetin tek elde toplanması sağlanarak, merkezîyetçi bir devlet anlayışının benimsenmesi.
- Osmanlıların Bizans ile mücadele etmelerinden dolayı Anadolu beylikleriyle barış yolunu tercih etmeleri.
- Devletin başına geçen idarecilerin askeri ve siyasi yönden yetenekli olması.
- Yoğun Türkmen göçleriyle nüfusun ve askeri gücün artması.
- Anadolu ve Balkanların siyasi birlikten yoksun, Bizans'ın ise zayıf olması.
- Devlet teşkilatının; askeri, adli, ticari, iktisadi yönden sağlam temeller üzerine oturtulması.
- Hoşgörüyü devlet politikası hâline getirmeleri.
- Bazı Türk beyliklerinin kolay ele geçirilmesi ve beyliklerden katılımların olması.
- Ahiyan-ı Rum, Gazıyan-ı Rum, Bacıyan-ı Rum, Abdalan-ı Rum teşkilatlarının faydalı çalışmaları
- İzlenen fetih ve iskân politikası.
- Fethedilen yerlerde din ayrımı gözetmeksizin halka din ve ibadet özgürlüğünün sağlanması (İstimalet Politikası).
- İlk dönemlerde Anadolu beylikleri arasındaki mücadeleye karışmayıp, Bizans yönünde sınırların genişletilmesine önem verilerek bu sayede diğer Türk beyliklerinin de desteğinin sağlanması (Dar'ül İslam Politikası)

KURULUŞ DÖNEMİ (BEYLİKTEN DEVLETE) (1302 - 1453)

OSMAN BEY

Babası: Ertuğrul Gazi

Doğumu: 1258 (Söğüt)

Ölümü: 1326 (Bursa)

Saltanatı: 27 Yıl

Lakabı: Fahrüddin

- Osman Bey beyliğin Bizans sınırında bulunmasının siyasi ve sosyal avantajlarını iyi değerlendirmiş, tekfurlar (Bizans valisi) arasında yaşanan taht mücadeleleri sayesinde beyliğini güçlendirme politikası yürütmüştür.
- Karacahisar fethinden sonra burayı merkez yapan Osman Bey; aşiret yapısından devlet olma yolunda önemli bir adım atmıştır.
- Şehirdeki kilise, camiye çevrilmiş ve ulemadan Dursun Fakih buraya ilk Osmanlı kadısı olarak tayin edilmiş ve Osman Bey adına ilk hutbeyi okumuştur.
- İlk kez bakırdan Osmanlı parası (mangır) bastırıldı.
- İlk Osmanlı vergisi bac vergisi bu dönemde alınmaya başlandı.
- Osman Bey'in aldığı ilk yenilgi İnegöl tekfuruna karşı Ermenibeli Muharebesi'dir.
- İlk Osmanlı - Bizans Savaşı olan Koyunhisar Zaferi (Bafeus) sonucunda İzmit yolu Türklere açılmış, Bursa'nın kuzey tarafı hariç üç tarafındaki yollar kontrol altına alınmıştır.
- Bu savaşın ardından Osman Bey bağımsızlığını ilan etmiştir. (1302).
- Osman Bey fethettiği yerleri kardeşi, oğulları ve silah arkadaşlarına dirlik olarak vermiştir.

NOT

Bu uygulama daha önceden Türk İslam devletlerinde görülmekle birlikte Osmanlı'da ilk tımar uygulamasıdır. Orhan Bey tarafından da devam ettirilen bu uygulama I. Murat Dönemi'nde ise sistemli hâle getirilmiştir.

DEVLET YÖNETİMİ

OSMANLI DEVLET ANLAYIŞI

- Osmanlı devlet anlayışı; eski Türk gelenekleri, İslam hukuku ve fethedilen yerlerdeki yönetim uygulamaları çerçevesinde oluşturulmuştur.
- Osmanlı'da devlete; Devlet-i Aliyye, Devlet-i Muazzama, Devlet-i Ebed Müddet, Memalik-i Osmaniyye gibi isimler verilmiştir.
- Devlet yönetiminde nizam - alem ve kanun-u kadim esas alınmıştır.
- Başkente "Pay-ı Taht" denilmiştir. Sırasıyla Söğüt, Bilecik, Karacahisar, Yenişehir, Bursa, İznik, Edirne ve İstanbul yönetim merkezi yapılmıştır.
- Osmanlı Devleti'nde kuruluşun itibaren görülen egemenlik anlayışları şunlardır:

Osman Bey - Orhan Bey dönemlerinde: Ülke hanedanın ortak malıdır.

I. Murat'tan II. Mehmet'e (Fatih) kadar: Ülke padişah ve oğullarının ortak malıdır.

II. Mehmet'ten I. Ahmet'e kadar: Ülke hükümdarın malıdır.

I. Ahmet'ten sonra: Ekber ve Erşed sistemi (Hanedanın en büyük erkek üyesinin tahta geçmesi)

- Osmanlı padişahlarının Yavuz Sultan Selim Dönemi'nden başlayarak halife unvanını alması devletin teokratik yapısını güçlendirmiştir.

Merkez Teşkilatı

- Merkez teşkilatı; padişah, saray ve Divan-ı Hümayun'dan oluşmuştur.

NOT

- Sancağa çıkma sistemi Orhan Bey Dönemi'nde kurulmuştur. I. Murat'tan itibaren ise padişahın bütün çocukları sancağa çıkmıştır.
- Fatih Dönemi'nde yasallaşan bu sistem daha sonradan sonlandırılmış yerine kafes usulü getirilmiştir.
- Osmanlı'da sancak sistemini başlatan Orhan Bey'dir.
- Sancak sistemiyle ilk kez tahta çıkan I. Murat'tır.
- Sancak sistemini yasallaştıran Fatih Sultan Mehmet'tir.

Padişah

- Padişahlar buldukları görevi, kendilerine Tanrı tarafından verilmiş bir emanet olarak görürlerdi.
- Padişahların kullandığı diğer unvanlar şunlardı: Bey, gazi, halife, hünkar, han, hakan, hüdevdigar, şahane, hümayun, sultanı iklimi rum, çebebi, Kayzer-i Rum, emir.
- Halife unvanı resmi olarak ilk kez Küçük Kaynarca Antlaşması'nda kullanılmıştır.
- Padişahlar; orduya komutanlık eder, divana başkanlık eder, ferman yayımlar, kanunlara uygun ülkeyi yönetir, halkı korur ve refahını sağlar.
- Padişahın yasama yetkisi; ferman, berat, menşur, adalet-name, kanunname ve yasaknamedir.
- Padişahın yürütme yetkisi, Divan-ı Hümayun ile birlikte kullanılır.
- Padişahın yargı yetkisi; müsadere ve devşirmeler üzerinde öldürme yetkisinin (kulluk usulü) olmasıdır.
- Osmanlı şehzadeleri daha küçük yaşta sancaklara vali (sancak beyi) olarak gönderilirlerdi.
- Yanlarına lala adı verilen tecrübeli ve bilgili devlet adamları verilir; bunlar şehzadeleri devlet idaresi konusunda yetiştirirlerdi.
- Önemli şehzade sancakları; Balıkesir, Kütahya, Manisa, Isparta, Antalya, Sivas, Bursa, İzmit, Konya, Bolu, Menteşe, Çankırı, Çorum, Trabzon, Muğla, Kefe (Anadolu dışında tek sancak), Amasya, Kastamonu ve Aydın'dır.

Hükümdarlık Sembolleri (Alâmetleri)

Otağ (Çadır), Sikke (Para), Tabl (Davul), Çetr (Şemsiye), Tuğ, Tuğra, Cülûs Bahşişi, Cuma Selamlığı, Taht (Örgin), Hutbe, Hil'at, Sancak, Kılıç Alayı, Alem (Bayrak), Biat Töreni, Ferman, Hatt-ı Şerif

- II. Selim Dönemi'nden itibaren sadece büyük ve hükümdar adayları olan şehzadelerin sancağa çıkmasına karar verildi ve sadece Manisa şehri şehzade sancağı olarak belirlendi.
- Sancak usulüyle tahta çıkan son padişah III. Mehmet'tir.
- Sancak sistemini kaldıran padişah III. Mehmet'tir.
- Sancak sistemi kalktıktan sonra bu sisteme dahil olmadan tahta çıkan I. Ahmet'tir.
- Sancağa çıkma yerine şehzadelere ismen sancak verilerek yerine mütesellim (vekil) gönderildi.

III. Murat (1574-1595)	Sadrazam Sokullu Mehmet Paşa'nın ölümünden (1579) başlayıp Karlofça Antlaşması'na (1699) kadar devam eden bu döneme Osmanlı tarihinde Duraklama Dönemi denir.	IV. Murat (1623-1640)
III. Mehmet (1595-1603)		I. İbrahim (Deli) (1640-1648)
I. Ahmet (1603-1617)	Osmanlı Devleti'nin Genel Durumu XVII. yüzyılda bütün Balkan Yarımadası dahil olmak üzere Polonya'nın güneyinde Kafkasya'ya; Kuzey Afrika ve Habeşistan'dan Mora'ya ve Dalmaçya kıyılarına kadar olan bölge Osmanlı Devleti'nin denetimindedir. Bu dönemde topraklarını bu kadar genişletmiş ve büyümüş olmasına rağmen Osmanlı Devleti'nde bazı iç ve dış karışıklıklarda yaşanmaya başlamıştır.	IV. Mehmet (1648-1687)
I. Mustafa (1617-1618)		II. Süleyman (1687-1691)
II. Osman (Genç) (1618-1622)		II. Ahmet (1691-1695)
I. Mustafa (1622-1623)		II. Mustafa (1695-1703)

DURAKLAMIN NEDENLERİ

Dış Nedenler

- Güçlü devletler ile komşu olunması; Avusturya, İran ve Rusya
- Doğal sınırlara ulaşılmaması; Osmanlı'nın çöl, okyanus, dağlık arazilerin ötesine geçememesi
- Coğrafi Keşiflerin Osmanlı ekonomisini olumsuz etkilemesi (Ticaret yollarının yön değiştirmesi)
- Avrupa'nın bilim ve teknolojiye ilerlemesi
- Avrupalı devletlerin Osmanlı'ya karşı kutsal ittifak oluşturması

İç Nedenler

- Tahta geçen bazı padişahların küçük yaşta ve tecrübesiz olmaları
- Saltanatın ve kafes usulünün olumsuzluğu
- Saray kadınlarının yönetimde etkin olması
- Rüşvet ve iltimasın artması
- Yeniçeri Ocağının bozulması
- Tımar sisteminin bozulması
- Uzun süren savaşlardan dolayı masrafların artması
- Lüks ve israfın artması
- Gelirlerin azalmasına karşın israfın artması
- Kapitülasyonların olumsuzluğu
- Ulufe ve cülus bahşişlerinin artması
- Coğrafi Keşifler'in Osmanlı'ya olumsuz yansımaları
- Medreselerdeki bilimsel çalışmaların gerilemesi
- Beşik ulemalığının ortaya çıkması (ilmin babadan oğula geçmesi)

XVII. Yüzyılda Osmanlı Devleti'nde İç İsyanlar

İstanbul (Merkez/Yeniçeri) İsyanları

- Bu isyanların nedenleri şunlardır:
 - ▶ "Ocak devlet içindir." anlayışının yerini "Devlet ocak içindir." anlayışının alması
 - ▶ Askerlikle ilgisi olmayanların ocağa alınması
 - ▶ Yeniçeri ağaları ve saray kadınlarının etkisi
 - ▶ Cülus bahşişi için yeniçerilerin sık sık hükümdar değiştirmek istemeleri
 - ▶ Ulufe maaşının zamanında ödenmemesi veya değeri düşük parayla ödenmesi
 - ▶ Devlette etkin olmak isteyen bazı devlet adamlarının yeniçerileri kullanması
 - ▶ Yeniçerilerin, çıkarlarına ters düşen padişah, sadrazam ve devlet adamlarını görevden uzaklaştırmak istemeleri

Sonuçları

- İstanbul isyanları devlet düzenini değiştirmeye yönelik olmayıp, şahıslara karşı yapılmıştır.
- İsyancılar, daima isteklerini yaptırmayı başarmışlar ve merkezi idare üzerinde Kapıkulu (özellikle yeniçeriler) askerlerinin etkisi artmıştır.
- İsyancılar, padişah ve devlet adamlarını görevden almışlar, hatta öldürmüşlerdir.
- İsyancılar devlet otoritesinin zayıflamasına, İstanbul'da asayişin bozulmasına, halkın zor durumda kalmasına, şehirde yangınların çıkmasına ve yağmalanmasına neden olmuştur.

GERİLEME DÖNEMİ (DEĞİŞİM VE DİPLOMASİ - XVIII YÜZYIL)

ÜNİTE 7

III. Ahmet (1703-1730)	Osmanlı Devleti'nde 1699 yılında imzalanan Karlofça Antlaşması ile başlayan, 1792 yılında Yaş Antlaşması'nın imzalanmasına kadar devam eden döneme Gerileme Dönemi adı verilir.	III. Mustafa (1757-1774)
I. Mahmut (1730-1754)	Osmanlı Devleti'nin Genel Durumu XVIII. yüzyılın ilk yıllarında Karlofça ve İstanbul antlaşmalarıyla kaybettiği toprakları geri alma siyaseti izledi. Osmanlılar bu konuda Venedik ve Rusya karşısında başarı kazandıysa da Pasarofça Antlaşması'yla Avusturya'ya yeni topraklar bırakmak zorunda kaldılar. Bundan sonra Osmanlı devlet adamları kaybedilen toprakları geri alma siyasetinden vazgeçti. Batılı devletlere karşı diplomasiyi öne çıkaran barışçı bir politika izlemeye başladılar. Ayrıca Batı'nın gerisinde kaldıklarını görerek Avrupa ülkelerindeki gelişmelere ayak uydurmaya çalıştılar.	I. Abdülhamit (1774-1789)
III. Osman (1754-1757)		III. Selim (1789-1807)

XVIII. YÜZYILDA AVRUPALI DEVLETLERİN DIŞ POLİTİKASI

Fransa

- Amacı en büyük rakibi olan İngiltere'yi yenip Avrupa ve Akdeniz'e hâkim olmaktı.
- Osmanlı Devleti ile iyi olan ilişkiler Mısır'ı işgal etmeleri ile bozuldu.
- Osmanlı Devleti aleyhine Rusya ile gizli Tilsit Antlaşması'nı yaptılar.

Avusturya

- Çok uluslu bir yapıya sahiptir.
- Tarih boyunca Osmanlı Devleti ile Orta Avrupa ve Balkan hâkimiyeti yüzünden savaşmıştır.
- Rusların Slav ırkının birliğini savunarak Balkanlarda yayılma politikası karşısında 1791'den sonra Osmanlı Devleti ile barış politikası izlemiştir.
- XVIII. yüzyılda Osmanlı'yı en çok uğraştıran devletlerden biri oldu.

İngiltere

- Büyük bir imparatorluk kurmuştur.
- Rusların sıcak denizlere inmesini önlemek ve Fransa'nın Akdeniz ve Mısır'da hâkimiyet kurmasını engellemek için Osmanlı Devleti'nin toprak bütünlüğünü koruma politikasını başlatmıştır.

Rusya

- Sıcak denizlere ulaşmak ve panslavizm genel politikası oldu.
- Slavları ve Ortodoksları birleştirme fikrini bu ideallere ulaşmak için araç olarak kullandı.
- Sıcak denizlere ulaşmak için Kırım, Lehistan, Balkanlar ve İstanbul Boğazı'na sahip olmayı amaçladı.
- Kafkasya ve Orta Asya'da genişleme siyaseti izlemiştir.
- XVIII. yüzyılda Osmanlı'yı en çok uğraştıran devletlerden biri oldu.

DAĞILMA DÖNEMİ (EN UZUN YILLAR - XIX. YÜZYIL)

ÜNİTE 8

IV. Mustafa (1807 - 1808)	Dağılma süreci III. Selim Dönemi'nde Ruslarla imzalanan Yaş Antlaşması'yla başlamıştır. 1792'de imzalanan bu antlaşmadan 1922'de saltanatın kaldırılmasına kadar geçen bu süreye Dağılma Dönemi denilmektedir.	V. Murat (1876)
II. Mahmut (1808 - 1839)	Osmanlı Devleti'nin Genel Durumu XIX. yüzyılda Osmanlı Devleti, Fransız ihtilali ve Sanayi İnkılabı'nın olumsuz etkileri altında çok önemli siyasi ve ekonomik sorunlarla karşı karşıya kaldı.	II. Abdülhamit (1876 - 1909)
Abdülmecit (1839 - 1861)	Bu dönemde devlet, topraklarını tek başına koruyabilecek durumda değildi. Böyle olduğu için de denge politikası izleyerek Avrupa devletlerinin kendi aralarındaki rekabetten yararlanma yolunu seçti.	V. Mehmet Reşat (1909 - 1918)
Abdülaziz (1861 - 1876)	Osmanlı Devleti bu yüzyılda Avrupalı devletlerin desteğini kazanabilmek için onlara yeni ticari imtiyazlar vermek zorunda kaldı. Ayrıca yine bu devletlerin istekleri doğrultusunda Tanzimat ve Islahat fermanlarını ilan etti. Ancak atılan bu adımlar bir yandan yerli sanayiye çökertirken diğer yandan bağımsızlık isteyen azınlıkları cesaretlendirerek devletin parçalanma sürecini hızlandırdı.	VI. Mehmet Vahdettin (1918 - 1922)

XIX. YÜZYILDA AVRUPALI DEVLETLERİN DIŞ POLİTİKASI

İngiltere	Fransa	Rusya	Avusturya
<ul style="list-style-type: none">Avrupa'nın siyasi ve ekonomik bakımdan en büyük gücü durumundaki İngiltere, çıkarları için XIX. yüzyılın sonlarına kadar Osmanlı toprak bütünlüğünü koruma siyaseti yürüttü.Diğer yandan Osmanlı Devleti'nin sınırları içinde yaşayan gayrimüslimlerin çıkardığı milliyetçi ayaklanmaları desteklemekten de geri durmadı.	<ul style="list-style-type: none">Akdeniz'e yönelik politikalar yürütmesi Osmanlı ile olan dostluk ilişkilerinin bozulmasına neden oldu.XIX. yüzyıl boyunca Cezayir, Fas ve Tunus gibi Kuzey Afrika'daki Osmanlı topraklarını ele geçirdi.Diğer yandan Osmanlı Devleti içinde başlayan milliyetçilik hareketlerine de destek verdi.	<ul style="list-style-type: none">Sıcak denizlere inme politikasını XIX. yüzyılda da sürdürdü.Panslavizm ideali doğrultusunda başta Sırp ve Yunanlılar olmak üzere Balkan milletlerini isyana teşvik ederek onların bağımsızlıklarını kazanmalarına yardımcı oldu.Bazende Avrupa devletlerine karşı Osmanlı Devleti'nin yanında yer aldı (Mısır meselesinde olduğu gibi).	<ul style="list-style-type: none">Avusturya XIX. yüzyıla, Fransız İhtilali'ni ortaya çıkardığı milliyetçilik akımının ülkesindeki azınlıkları etkileyeceği endişesiyle girdi.Bu nedenle 1815 yılında Viyana Kongresi'ni toplayarak Balkanlardaki bağımsızlıkçı hareketlerin karşısında yer aldı.Avusturya, Yunan İsyanı sırasında da Osmanlı Devleti'ni destekledi.

Şark Meselesi (Doğu Sorunu)

- Şark Meselesi deyimini ilk olarak 1815 yılında toplanan Viyana Kongresi'nde Rus Çarı I. Aleksander tarafından kullanıldı.
- Çar, bu deyim Osmanlı yönetimi altındaki Hristiyan halkın durumuna dikkat çekmek için kullanmıştı.
- Ancak mesele köklerine inildiğinde Türklere Anadolu'nun kapılarını açan 1071 Malazgirt Savaşı'ndan itibaren Avrupalılar için bir Doğu Sorunu'ndan söz etmek mümkündür.
- Sorunun birinci aşamasında Avrupalı devletler doğudan gelip Anadolu'ya, ardından da Balkanlara yerleşen Türkleri buradan çıkarmak (Haçlı Seferleri).
- İkinci aşamasında ise Osmanlı topraklarındaki çıkarlarını korumanın yanı sıra Balkanlardaki Hristiyan toplulukları isyana teşvik ederek önce onlara özerklik sonra da bağımsızlık vermek

ORTA ÇAĞ'DA AVRUPA

Orta Çağ, Kavimler Göçü (375) ile başlayıp, İstanbul'un Fethi (1453) ile sona ermiştir.

KİLİSE VE PAPALIK

- Roma İmparatorluğu'nun yıkılması ile kilise ve papanın etkinliği artmıştır.
- Hristiyanlık merkezi Roma olan Katolik ve merkezi İstanbul olan Ortadoks olarak ikiye ayrılmıştır.
- Katolik mezhebini Havari Petrus kurmuştur.
- Papaların dinden çıkarma yetkisine afaroz, bir ülkeyi kralıyla birlikte afaroz etmesine enterdi denilirdi.
- Endüljans ise para karşılığında günahın afedilmesiydi.
- Kilisenin etkisiyle Avrupa'da skolastik düşünce hâkimdi. Skolastik düşünce Orta Çağ Avrupası'nda kilisenin öğretilerini içeren ve aynı zamanda bilim ve deneyi reddeden bir anlayıştı.

Feodalite (Derebeylik)

- Toprağı ve üzerinde yaşayan köylüleri tek bir kişinin malı sayılan sisteme derebeylik denir.
- Feodalite ilk olarak Fransa'da ortaya çıkmıştır.

- Feodalite düzeninde halkı himaye eden kişilere süzeren himaye edilen halka vasal köle statüsündekilere ise serf adı verilirdi.
- Feodalite sistemi; Haçlı Seferleri'nde barutun ateşli silahlarla kullanılması ve güçlü orduların kurulmasıyla yıkılmıştır.

HAÇLI SEFERLERİ

- XI - XIII. yüzyılları arasında Hristiyanların papa öncülüğünde birleşerek, Kudüs ve çevresini almak amacıyla İslam dünyası üzerine yaptığı seferlere Haçlı Seferleri denir.

Kavramlar

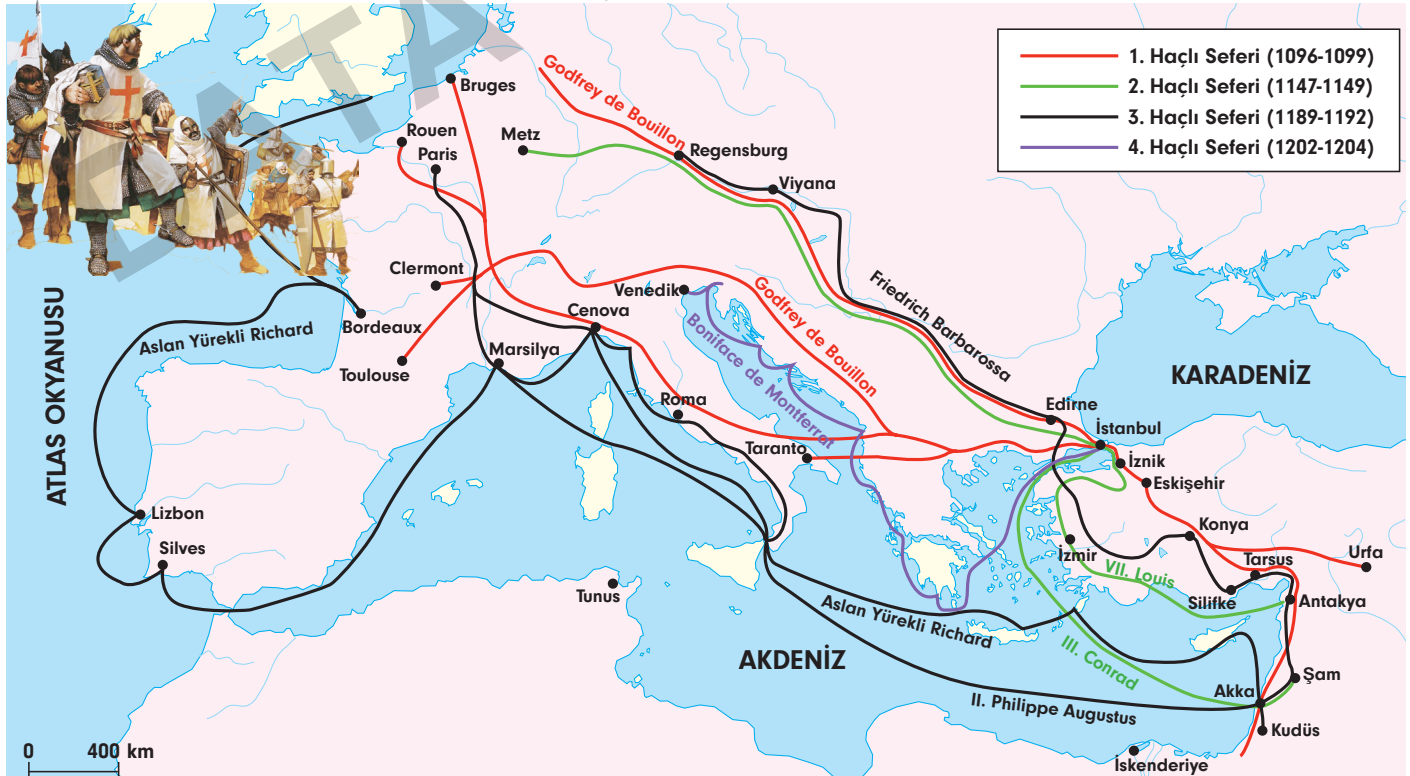
Kluni Tarikati: Haçlı Seferleri'nin başlamasında etkili olan Hristiyan tarikat

Kontluk: En yüksek soyluluk makamı

Papa: Katolik kilisesinin dünya lideri

Senyör: Büyük toprak sahibi soylu kişi

Şövalye: Seçkin ve profesyonel asker

TRABLUSGARP SAVAŞI (1911-1912)

Nedenleri

- İtalya'nın sanayisi için ham madde ve pazar arayışı
- Osmanlı Devleti'nin karadan ve denizden Trablusgarp'ı savunacak gücünün olmaması
- Trablusgarp'ın ham madde kaynakları (petrol ve fosfat) bakımından zengin olması ve ticaret yolları üzerinde bulunması
- Trablusgarp'ın İtalya'ya yakın olması ve İtalya'nın burayı işgal konusunda Avrupalı devletlerin desteğini sağlaması
- İtalya'nın 1896'da aldığı Habeşistan mağlubiyetini unutturmak istemesi

Sonuçları

- Osmanlı Kuzey Afrika'daki son toprak parçasını kaybetti.
- Rodos ve Oniki Ada'yı ele geçiren İtalya'ya bırakıldı.
- Mustafa Kemal'in rütbesi binbaşılığa yükseltilmiştir.
- Bu savaş Mustafa Kemal'in sömürgecilik ve emperyalizme karşı ilk mücadelesidir.
- Trablusgarp Osmanlı'yı sadece dini yönden bağlı kaldı.
- Dünya tarihinde ilk kez bu savaşta uçak teknolojisinden faydalanılmıştır.

Gelişmeler

- Trablusgarp'ta askeri gücü yetersiz olan Osmanlı Devleti donanması zayıf olduğu için Trablusgarp'a deniz yoluyla yardım edemedi. Mısır'ı işgali altında bulunduran İngiltere'nin Osmanlı ordusunun bölgeden geçişine izin vermemesi nedeniyle kara yoluyla bölgeye yardım yollayamadı.
- Bunun üzerine bölgeye Mustafa Kemal, Enver Bey, Fethi Bey gibi gönüllü subaylar gönderdi.
- Mustafa Kemal, Şerif takma adıyla Tanin gazetesi yazarı olarak Trablusgarp'a geçmiştir. Enver Paşa da Tüccar Hamdi takma adını kullanmıştır.
- Bu subaylar bölgede başlattıkları yerel direniş sayesinde İtalyanları kıyı şeridinden içeri sokmadılar. Bunun üzerine İtalyanlar Osmanlı Devleti'ni barışa zorlamak için;
 - ▶ Beyrut Limanı'ndaki Osmanlı filosuna saldırdı.
 - ▶ Ege'ye donanma göndererek Çanakkale Boğazı'nı abluka altına aldı ve Oniki Ada'yı işgal etti.
- Balkan Savaşı'nın da başlaması üzerine Osmanlı Devleti barış istemek zorunda kaldı. 15 Ekim 1912'de İsviçre'nin Ouchi (Uşi) Kasabası'nda antlaşma imzalandı.
- Uşi Antlaşması'na göre;
 - ▶ Trablusgarp ve Bingazi İtalya'ya bırakılacak.
 - ▶ Rodos ve Oniki Ada Balkan Savaşlarının sonunda Osmanlı Devleti'ne geri verilmek şartıyla geçici olarak İtalya'ya bırakılacak.
 - ▶ Trablusgarp halkı dini bakımdan Osmanlı halifesine bağlı olacak. (Osmanlı kültürel bağları devam ettirmek istemiştir.)
 - ▶ İtalya, kapitülasyonların kaldırılması konusunda Osmanlı'ya yardımcı olacak ve Trablusgarp'ın Duyun-u Umumiye'ye ödediği borçlar İtalya tarafından karşılanacak.

NOT

- **(Racconigi Antlaşması:** İtalya ve Rusya 1909 yılında imzaladıkları Rusların İtalya'nın Trablusgarp'taki menfaatlerini, İtalyanların ise Rusya'nın Boğazlardaki menfaatlerini tanıdığı, karşılıklı güven ve destek sözleri verdikleri antlaşma)
- **Mustafa Kemal ile birlikte Trablusgarp'a giden gönüllü subaylar:** Enver Bey, Fethi Bey (Okyar), Neşet Paşa, Fuat Bey (Bulca), Rauf Bey (Orbay), Ali Bey (Çetinkaya), Nuri Bey (Conker)
- Bu vatansever subaylar, Trablusgarp'ta Milli Müdafaa Komitesi'ni kurarak yerli halkı örgütlemişlerdir.
- Mustafa Kemal Topruk ve Derne de, Enver Paşa Bingazi'de ve Neşet Paşa ise Trablus Cephesi'nde komutanlık yaptı.

I. BALKAN SAVAŞI (1913)

Nedenleri

- Fransız İhtilali sonucu dünyaya yayılan Milliyetçilik akımı
- Rusya'nın Panslavizm politikası doğrultusunda Balkan uluslarını kıskırtması
- Balkan uluslarının Osmanlı'yı Balkanlardan atma düşüncesi
- Osmanlı Devleti'nin Trablusgarp Savaşı'nda güçsüzlüğün ortaya çıkması
- İttihat ve Terakki Partisi'nin çıkardığı Kiliseler Kanunu'nun Balkan ittifakının ortaya çıkarması

MUSTAFA KEMAL'İN İSTANBUL'A GELİŞİ VE FAALİYETLERİ

- Mustafa Kemal 30 Ekim 1918'de Mondros Ateşkesi imzalandığında Suriye'de; Yıldırım Orduları Grup Komutanı olarak görev yapmaktaydı.
- Ateşkes imzalanınca İstanbul'a dönen Mustafa Kemal 13 Kasım 1918'de Osmanlı başkentinin fiilen işgal edildiğini görünce kurtuluş mücadelesini başlatma düşüncesi daha da güç kazanmıştır.
- Mustafa Kemal'in İstanbul'daki İtilaf donanması için söylediği: Geldikleri gibi giderler! sözü bunun kanıtıdır. Mustafa Kemal bu tarihi sözü Yaveri Cevat Abbas Bey'e söylerken o sırada yanında bulunan arkadaşı Rasim Ferit Bey'e de "Hata ettim, İstanbul'a gelmemeliydim. Ne yapıp edip Anadolu'ya dönmenin çaresini bulmalı" demişti.
- Harbiye Nazırlığı bünyesinde İstanbul'a gelen Mustafa Kemal Ahmet İzzet Paşa Hükümetinde Harbiye Nazırı olmak istedi. Ancak hükümet güven oyu alamayınca bu düşüncesi gerçekleşmedi.
- Ali Fethi Bey'in kurduğu Hürriyetperver Avam Fırkası'na üye oldu. Tevfik Paşa Hükümeti'nin güvenoyu almaması için çalıştı.
- Mustafa Kemal İstanbul'da bulunduğu süre zarfında devletin ve milletin bu tehlikeden kurtulması için bazı siyasi çözümleri aradı.
- Sivil ve askeri yöneticilerle (Kâzım Karabekir, Ali Fuat Cebesoy, Rauf Orbay, Refet Bele ve İsmet İnönü) görüştü.
- Padişah Vahdettin ile dört kez görüştü.
- Ancak yakın arkadaşları dışında hükümetten ve padişahтан istediği desteği alamadı.
- Minber Gazetesi'ni Ali Fethi Bey ile birlikte çıkardı (Tevfik Paşa Hükümetine karşı çıkarıldı).
- Bu dönemde ileri sürülen kurtuluş çareleri;
 - ▶ İngiltere mandasını isteyenler,
 - ▶ Amerika mandasını isteyenler,
 - ▶ Bölgesel kurtuluş yolları araştıranlar şeklindeydi.

NOT

- Mustafa Kemal bütün bu düşünceleri yanlış buluyor asıl kurtuluşun daha önce Türk halkının bölgesel olarak başlattığı direniş hareketini tek elden yöneterek millet ile topyekün mücadeleye girişmekle gerçekleşebileceğini düşünüyordu.
- Sonuçta milli egemenliğe dayalı kayıtsız şartsız yeni bir Türk devleti kurulacaktı. O halde Ya istiklal, Ya Ölüm parolasına uygun biçimde hareket edilecekti.

Mustafa Kemal: IX Ordu Müfettişi

- Mustafa Kemal'in Samsun'a Çıkışı (19 Mayıs 1919)
- Havza Genelgesi (28 Mayıs 1919)
- Amasya Genelgesi (22 Haziran 1919)
- Mustafa Kemal'in İstifası (7-8 Temmuz 1919)

Mustafa Kemal: Sivil

- Erzurum Kongresi (23 Temmuz - 7 Ağustos 1919)
- Sivas Kongresi (4-11 Eylül 1919)
- Amasya Görüşmeleri (20-22 Ekim 1919)
- Komutanlar Toplantısı (16-24 Kasım 1919)
- Temsil Heyeti'nin Ankara'ya Gelişi (27 Aralık 1919)

Mustafa Kemal Katılmadı

- Son Osmanlı Mebusan Meclisinin toplanması (12 Ocak 1920)
- Misak-ı Milli Kararları (28 Ocak 1920)

I. TBMM'İN AÇILMASI (23 NİSAN 1920)

- Temsil Kurulu Başkanı Mustafa Kemal daha önce Osmanlı Mebusan Meclisinin dağıtılması üzerine yayınladığı genelge ile Ankara'da yeni bir meclisin açılacağını duyurmuştu.
- Bu genelgede belirtilen amaca uygun olarak işgal altında olmayan yörelerde seçimler yapıldı.
- Seçimlerde Mustafa Kemal ve Ali Fuat Paşa Ankara'dan, İsmet İnönü ve Kazım Karabekir Edirne'den milletvekili seçildi.
- Mecliste açılış hazırlıkları tamamlanınca da seçilen milletvekilleri, Osmanlı Mebusan Meclisinden gelenler ve sürgünden dönen 14 milletvekili Ankara'da toplandı.

NOT

- 11 Nisan'da meclise verilecek isim konusunda toplantı yapılmış ve meclis için şu isimler önerilmiştir. Meclis-i Kebir, Türk Ocakları, Kurultay, Osmanlıcılar, Meclis-i Müessesian, (Kurucu Meclis) Meclis-i Mebusan, İnkılapçılar ile Büyük Millet Meclisi

- 23 Nisan 1920'de 120 milletvekilinin katılımıyla I. TBMM açıldı. TBMM'ye katılan üyeler memur, aydın, asker, din görevlileri, çiftçi, tüccar ve aşiret reisi gibi meslek gruplarından oluşuyordu.
- I. TBMM en yaşlı üye olan Sinop Milletvekili Şerif Bey'in geçici başkanlığında toplanmış daha sonra yapılan seçimle Mustafa Kemal TBMM'nin ilk resmi başkanı, ikinci başkan da Celaleddin Arif Bey olmuştur.
- Büyük Millet Meclisi adıyla açılan meclis 8 şubat 1921 tarihli Bakanlar Kurulu kararıyla Türkiye Büyük Millet Meclisi adını almıştır.

NOT

Atatürk Dönemi Meclis Başkanları:

- 1920 - 1923 → Mustafa Kemal
- 1923 - 1924 → Ali Fethi Okyar
- 1924 - 1935 → Kazım Özalp
- 1935 - 1946 → M. Abdülhalık Renda

I. TBMM'İN KURULUŞ AMACI

Milli Mücadele'yi yürütecek otoriter bir güç etrafında ulusal birliği gerçekleştirerek düzenli bir ordu kurup, vatani düşman işgalinden kurtardıktan sonra ulusal iradeyi hakim kılmaktır.

TBMM'İN ÇALIŞMA PROGRAMINI BELİRLEYEN 24 NİSAN ÖNERGESİ

Mustafa Kemal, Meclis başkanı seçildikten sonra yapılacak işler konusunda meclise önerge vermiştir. Bu önergeler şunlardır:

Hükümet kurmak gereklidir.

Yorum: İstanbul Hükümeti yok sayılmıştır. Bu yönüyle ihtilalci bir meclistir. Temsil Heyetinin görevi sona ermiştir.

Geçici bir hükümet başkanı tanımak ya da padişah vekili atamak uygun değildir.

Yorum: Meclisin bağımsız hareket edeceğini ve sürekli olacağını belirtmiştir.

Mecliste toplanmış olan milli iradeyi vatanın kaderine hâkim kılmak temel ilkedir. TBMM'nin üstünde güç yoktur.

Yorum: Saltanat makamı yok sayılmış, meclisin üstünlüğü vurgulanmıştır.

TBMM yasama ve yürütme yetkisine sahiptir.

Yorum: Meclis güçler birliği ilkesine sahiptir.

Meclisten seçilecek ve vekil olarak görevlendirilecek bir kurul (İcra Vekilleri Heyeti) hükümet işlerine bakar. Meclis Başkanı aynı zamanda bu kurulun da başkanıdır.

Yorum: Meclis hükümeti sistemi benimsenmiştir.

Padişah ve halifenin durumu, baskılardan kurtulduktan sonra meclis tarafından belirlenecektir.

Yorum: Birlik ve beraberliğin sağlanması amaçlanmış aynı zamanda ileride rejimin değişeceği sinyali verilmiştir.

KURTULUŞ SAVAŞI MUHAREBELER DÖNEMİ

ÜNİTE 13

DOĞU CEPHESİ

Paris Barış Konferansı'na Ermenilerin de çağrılması ve Sevr Barış Antlaşması'na Ermeni devletini öngören bir maddenin konulması Doğu Anadolu'nun Ermeni tehdidi altına girmesine neden oldu.

Doğu Cephesi Komutanı Kâzım Karabekir Paşa'nın uyarılarını dikkate alan TBMM, Sevr Antlaşması'nı takip eden günlerde cephe komutanlarına talimat vererek Ermenilere karşı taarruza geçilmesini istedi.

Harekete geçen doğu kuvvetleri Gümrü'ye kadar ilerleyerek Ermenileri barışa zorladılar. Ardından 3 Aralık 1920'de Gümrü Barış Antlaşması imzalandı.

Gümrü Barış Antlaşması'nın Maddeleri

- Doğu sınırı Aras Nehri – Çıldır Gölü hattına kadar uzanacak.
- Ermeniler Sevr Antlaşması'nı tanımayacak.
- Ermenilerden Türklere karşı silah kullanmamış olanlar altı ay içinde Türkiye'ye geri dönebilecek.
- Ermenistan'da yaşayan Müslümanların kültürel hakları korunacak.
- Kars, Sarıkamış, Kağızman ve Iğdır Türklere verilecek.
- Ermeniler, Misak-ı Milli'yi tanıyacak ve Türklere düşmanca bir tutumda bulunmayacak.
- Erivan Hükümetinin talep etmesi durumunda TBMM tarafından Ermenistan'a yardım edilecek.
- Ermenistan silah ithal etmeyecek en çok iç güvenliği kadar silah bulunduracak.

ATATÜRK DÖNEMİ İÇ POLİTİKADAKİ GELİŞMELER

II. TBMM DÖNEMİ

- Kurtuluş Savaşı süresince görev yapan I. TBMM büyük ölçüde yıpranmış Lozan Konferansı'na ara verildiği dönemde seçimlerin yenilenmesiyle II. TBMM açılmıştır.
- Mustafa Kemal İzmir ve Ankara milletvekili seçilmiştir.
- II. TBMM 11 Ağustos 1923'ten 1 Ekim 1927'ye kadar çalışmıştır.

Ankara'nın Başkent Olması (13 Ekim 1923)

- Ankara;
 - ▶ İstanbul'un jeopolitik konumu (Boğazlar yolu üzerinde olması) nedeniyle saldırılara açık olması
 - ▶ Ankara'nın Milli Mücadele'nin merkezi olması
 - ▶ Anadolu'yu ekonomik yönden kalkındırma düşüncesi
 - ▶ Osmanlı başkentinin yeni Türk devletinin başkenti yapılmak istenmemesi
 - ▶ Yapılacak inkılapların Anadolu halkına benimsetilmek istenmesi

nedenleriyle yeni Türk devletinin başkenti yapılmıştır.

ÇOK PARTİLİ HAYATA GEÇİŞ DENEMELERİ

	Kucusu	Özelliği
Cumhuriyet Halk Fırkası (9 Eylül 1923)	Mustafa Kemal	<ul style="list-style-type: none">• Sivas Kongresi'nde kurulan Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin partiye dönüşümüdür.• Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk siyasi partisi olup iktidarda en uzun kalan (1923 - 1950) partisidir.
	Programı	
	<ul style="list-style-type: none">• 8 Nisan 1923'te Mustafa Kemal tarafından hazırlanan "9 Umde" adlı seçim bildirisi yayımlanmıştır.• Partinin ilk kongresi Sivas Kongresi olarak kabul edilmiştir.• Temel amacı laiklik ve cumhuriyetçiliktir.• Türkiye'yi hukuk devleti haline getirmek ve demokrasiyi yerleştirmek amacıyla kurulmuştur.• Partinin yayın organları Ulus, Akşam ve Hakimiyet-i Milliye gazeteleridir.• Atatürk Nutuk adlı eserini 1927 tarihinde yapılan Cumhuriyet Halk Fırkası'nın ikinci büyük kongresinde okumuştur.• Bütün inkılaplar bu parti tarafından gerçekleştirilmiştir.	<ul style="list-style-type: none">• Parti programı altı Atatürk ilkesi üzerine oturtulmuştur. Atatürk ilkeleri 1931 yılında partinin programında yer almıştır.• Ülkede iç güvenlik sağlanacak• Sosyal devlet anlayışı yerleştirilecek• Ekonomide devletçi esaslar benimsenecek• Demir yolu yapımına ağırlık verilecek• Aşar vergisi kaldırılacak• Askerlik süresi kısıllanacak• 1939'dan itibaren parti içinde muhalefet görevini yapsın diye Müstakil Grup oluşturulmuştur.

NOT

Atatürk'ün vefatından sonra 1938 Olağanüstü Kurultayı'nda İsmet İnönü Değişmez Genel Başkan (Milli Şef) ve Atatürk ise Ebedi Şef olarak kabul edilmiştir.

ATATÜRK'ÜN HAYATI

EĞİTİM ALDIĞI OKULLAR

Mahalle Mektebi ve Şemsi Efendi Okulu

- Mustafa Kemal okul çağına geldiğinde önce geleneksel eğitim yapan Mahalle Mektebine başladı. Daha sonra Şemsi Efendi İlkokuluna devam etti. Şemsi Efendi İlkokulunda derslerde yeni öğretim yöntemleri ve okumayı kolaylaştıracak ders araç ve gereçler kullanılıyordu.

Selanik Mülkiye Rüştüyesi

- Dayısının çiftliğinden sonra eğitime başladığı okuldur. Kaymak Hafız lakabıyla bilinen okulun matematik öğretmeni Hüseyin Efendi'nin kendisine kötü davranması üzerine okulu bıraktı.

Selanik Askeri Rüştüyesi

- Askerlik ve siyasi hayatındaki düzen ve disiplinin ilk temelleri atılmıştır.
- Öğretmeni Mustafa Yüzbaşı'dan Kemal ismini almıştır.

Manastır Askeri İdadisi

- Öğretmenlerinden etkilenecek, tarih ve edebiyata ağırlık vermiştir.
- Tarih öğretmeni Mehmet Tevfik Bilge'den çok etkilenmiştir.
- Bu sırada çıkan 1897 Osmanlı - Yunan Savaşı'na katılmayı çok istemiştir.

İstanbul Harp Okulu

- Teğmen rütbesi ile mezun olduğu bu okulda, siyasi düşünceleri şekillenmiştir.

İstanbul Harp Akademisi

- Kurmay Yüzbaşı rütbesi ile mezun olmuştur.
- İlk görev yeri Şam'a atanmıştır.
- Mustafa Kemal 1899'da İstanbul'a gelerek

ATATÜRK'ÜN MİRASI

Türk Teyyare Cemiyeti: Nutuk'un telif gelir hakları (1927)

Halk Namına Hazine: Ankara Orman Çiftliği hariç çiftlikler (1937)

Cumhuriyet Halk Partisi: İş Bankası nemalarından pay ile Çankaya'daki menkul ve gayr-i menkullerin mülkiyeti (1938)

Türk Dil Kurumu: İş Bankası nemalarından pay

Türk Tarih Kurumu: İş Bankası nemalarından pay

Bursa Belediyesi: Taşınmazdan pay

Ankara Belediyesi: Taşınmazdan pay

Kardeşi Makbule Atadan: Ev ve maaş

Afet İnan: Maaş

Sabiha Gökçen: Ev ve maaş

Ülkü Çukuroğlu: Maaş

Rukiye Hanım: Maaş

Nebile Hanım: Maaş

İsmet Paşa'nın Çocukları: Eğitim yardımı

- Milli dış politikamızın hedeflediği amaçlar şunlardır:
 - ▶ Milli güce bağlı kalıp bağımsız yaşamak
 - ▶ Milli sınırlar içinde kalmak, gerçekçi ve barışçı olmak
 - ▶ Uluslararası ilişkilerde eşitliğe dayanan ilişkiler kurmak
 - ▶ Başka devletlerin iç işlerine karışmamak
 - ▶ Milli politikayı yürütürken iç teşkilatı dikkate almak
 - ▶ Başka devletleri kendi iç işlerine karıştırmamak
 - ▶ Bilim ve teknolojiyi rehber kabul etmek

- Türk dış politikasının ilkeleri şunlardır:
 - ▶ Hukuk gücüne ve ulusal güce dayanır.
 - ▶ Bağımsızdır.
 - ▶ Gerçekçi politikalar izler.
 - ▶ Akılcı esaslar içerir.
 - ▶ Maceracı değildir.
 - ▶ Dinamik ve aktiftir.
 - ▶ Yurtta barış, Dünyada barış ilkesini benimser.

I. DÖNEM TÜRK DIŞ POLİTİKASI (1923 - 1932)

PATRİKHANE MESELESİ (19 MAYIS 1925) (TÜRKİYE - YUNANİSTAN)

- 1924 yılında baş papazlığa Arapoğlu Konstantin tayin edilmiş, Türkiye Arapoğlu'nun mübadeleye tabii olduğunu belirtmiştir.
- Yunanistan'ın duruma itirazı üzerine Muhtelit Mübadele Komisyonu sorunu görüşülmüş ve Konstantin'in mübadeleye tabii olduğuna karar verilmiştir.
- Bunun üzerine Yunanistan konuyu Milletler Cemiyeti ve Lahey Adalet Divanı'na götürmek istedi.
- Türkiye cemiyetin bu konuyla ilgili yetki veremeyeceğini belirtti. Sorun Konstantin'in 19 Mayıs 1925'te görevden çekilmesi ile çözüme kavuşmuş ve yerine Vasil Georgiades seçilmiştir.

YABANCI OKULLAR (2 MART 1926)

- Yabancı okullar konusu Lozan'da gündeme getirilmiş ancak Türkiye konuyu iç mesele sayarak tartışılmasına izin vermemiştir.
- Türkiye 1926'da hazırladığı Maarif Teşkilatı Kanunu ile bu okulların çalışma şartlarını belirlemiştir. Bu şartlar:
 - ▶ Yabancı okullar Türk kanunlarına uyacak.
 - ▶ Kanunlara uymayan okullar kapatılacak.
 - ▶ Okullar misyonerlik faaliyetinde bulunmayacak.
 - ▶ Okulları Türk müfettişleri denetleyecek.
 - ▶ Okullarda en az bir idareci Türk olacak.
 - ▶ Okullarda Türk aleyhine propaganda yapılmayacak.
 - ▶ Tarih, Coğrafya, Türkçe, Vatandaşlık ve Sosyoloji dersleri Türkçe ve Türk öğretmenleri tarafından okutulacak.
 - ▶ Müslüman çocuklara dini baskı yapılmayacak.
 - ▶ Okullarda dini mekânlar bulunmayacak.

- ▶ İlköğretim bölümlerine Müslüman çocuk alınmayacak.
- ▶ Okutulan kitaplarda Türklük aleyhine yazılar olmayacak.
- ▶ Okullar uluslararası yarışmalara Türk bayrağı ve marşı ile katılacak.
- ▶ Dini tören ve derslere ancak aynı dine mensup öğrenciler girecek.
- Bu şartlara en çok Fransa karşı çıktı.
- Türkiye yabancı okullar sorununu iç politika çerçevesinde taviz vermeden çözdü.
- Türkiye'nin dış politikadaki il siyasi başarısıdır.

MUSUL SORUNU (5 HAZİRAN 1926)

Süreç

- Lozan'da halledilemeyen konu konferans sonrasına bırakılmıştır.
- Heyetler uyuşmazlığı gidermek amacı ile Lozan sonrası ilk kez Mayıs 1924'de İstanbul'da bir araya geldiler.
- Konferansın sonuçsuz kalması üzerine Türkiye sorunu Milletler Cemiyetine taşıdı.
- Milletler Cemiyeti Geçici Brüksel Hattı adıyla bir rapor hazırladı. Bu rapor İngiltere'yi haklı görünce Türkiye sorunu La Haye Adalet Komisyonuna taşıdı.
- La Haye Adalet Komisyonu da Geçici Brüksel Hattı'nı kabul edince Türkiye savaş kararı almak zorunda kaldı.
- Türkiye bu sorunda yalnız kalmamak için 17 Aralık 1925'de SSCB ile dostluk ve tarafsızlık antlaşmasını yeniledi.
- Türk ordusu Musul'da savaş için hazırlıklara başladığı sırada bölgede Şeyh Sait ve Nasturi İsyanı çıktı.
- Özellikle Şeyh Sait İsyanı'nı bastırmada zorlanan Türkiye İngiltere ile barış yapmak zorunda kaldı.

XX. YÜZYIL BAŞLARINDA DÜNYA

PARİS BARIŞ KONFERANSI (18 OCAK 1919)

- Paris Barış Konferansı, I. Dünya Savaşı'nın galip devletleri ile mağlup devletleri arasında imzalanacak barış antlaşmalarının koşullarını hazırlamak ve Osmanlı Devleti'nin topraklarını yeniden paylaşmak için toplandı.
- Paris Barış Konferansı'nda Wilson İlkeleri gereği Cemiyet-i Akvam'ın (Milletler Cemiyeti) kurulmasına karar verildi.
- Konferansta Wilson İlkeleri kâğıt üzerinde kaldı ve uygulamada bunlara riayet edilmedi.
- Yenilen devletlerden toprak alınmayacağına dair ilkeye de uyulmadı ve yenilen devletlerden topraklar alınarak başka ülkelere verildi.
- Konferans bir Avrupa devletleri toplantısı olarak değil de galip gelenlerin kongresi olarak düzenlendi.
- Milletler Cemiyetinin kurulmasından sonra ABD, Monroe Doktrini adı verilen Yalnızlık Politikası çerçevesinde kendi kıtasına yöneldi ve cemiyete üye olmadı.
- Savaş tazminatı, ismi değiştirilerek tamirat borcu adı altında antlaşma maddelerine konuldu.
- Sömürgeciliğin kaldırılmasıyla ilgili maddede yer alan karar da manda himaye kavramına dönüştürülerek uygulandı.
- Konferansta Almanya ile Versay, Macaristan ile Triyanon, Avusturya ile Saint Germain, Bulgaristan ile Nöyyi imzalandı.
- Yapılan bu antlaşmalar özellikle Versay Antlaşması II. Dünya Savaşı'nın çıkmasını etkiledi.

Monroe Doktrini

- ABD Başkanı James Monroe'nun 2 Aralık 1823'te kongreye sunduğu doktrindir. Bu doktrine göre ABD;
- Avrupa'daki olaylara karışmayacak ve Avrupalı güçlerin Amerika kıtasındaki varlığına saygı gösterecek;
- Avrupa devletleri de Latin Amerika'da ortaya çıkan cumhuriyetler üzerinde yeni bir sömürge politikası gütmeyecektir.
- Amerika "Yalnızlık Politikası" ile Avrupalı devletleri Amerika'dan uzak tutmak istemiştir.
- Doktrin ilk bakışta Amerikalıların savunmasını amaçlamakla birlikte ABD'nin ilerideki yayılma hareketlerine bir hazırlık imkânı da oluşturmuştur.
- Amerika kıtasından Avrupalılar uzaklaştırıldıktan sonra ABD, her iki Amerika kıtası üzerinde siyasi ve iktisadi bir nüfuz kurma yoluna gitmiştir.

SOVYET SOSYALİST CUMHURİYETLER BİRLİĞİ (SSCB), ORTA ASYA'DAKİ TÜRK DEVLET TOPLULUKLARI

Çarlık Rusyası'nın Yıkılışı ve SSCB'nin Kuruluşu

- SSCB; Rus Çarlığı'nın 1917'deki Büyük Ekim Devrimi'yle (Bolşevik İhtilali) yıkılmasından sonra aynı topraklar üzerinde kurulan ve 1991'e kadar varlığını sürdüren devlettir.
- I. Dünya Savaşı yıllarında Rusya'da hayat şartlarının ağırlaşması sonucunda Petersburg'da kadın işçilerin başlattığı grev kısa bir sürede devrime dönüştü.
- Lenin'in önderliğindeki Bolşevikler Barış, toprak ve ekme vaat ederek yönetimi ele geçirdiler. (Ekim 1917).
- Lenin 3 Mart 1918'de Brest-Litovsk Antlaşması'nı imzalayarak savaştan çekildi. Ardından savaşın olumsuz etkilerini silmek için NEP (Novaya Ekonomiçeskaya Politika) adı verilen yeni ekonomi politikasını ilan etti (1921).
- Yönetimde de eski Rus İmparatorluğu federasyona dönüştürüldü ve devlet 1 Ocak 1923'te Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği (SSCB) adını aldı.
- Her şey yönetim yetkisini elinde bulunduran Sovyetler Birliği Komünist Partisi'nin kontrolüne girdi.
- Lenin'in NEP ekonomik politikası;
 - ▶ Küçük sanayi işletmeleri devletleştirilmiştir.
 - ▶ Yabancı sermayeye çeşitli imkânlar tanınmıştır.
 - ▶ Köylülere ürünleri pazarlama özgürlüğü tanınmıştır.
 - ▶ Küçük esnaf ve tüccara kolaylıklar sağlanmıştır.
- 1924'te Lenin'in ölümü ile iktidar mücadelesini kazanan Joseph Stalin NEP'in yerine kendi ekonomik politikasını uygulamaya koydu.
- Stalin'in ekonomik politikası:
 - ▶ Özel mülkiyete son verilerek kamu mülkiyeti getirilmiştir.
 - ▶ Tarımda küçük toprakların makineleşmiş büyük çiftliklere dönüşmesi için Kolektifleştirme Politikası izlenmiştir.
 - ▶ Ağır sanayide önemli ilerleme sağlanmış, eski fabrikalar modernleştirilmiştir.
 - ▶ Toplum üstünde baskı kurulmuştur.
 - ▶ Eğitim öğretimde mecburilik getirilmiş, bilim ve teknoloji alanlarında büyük gelişmeler sağlanmıştır.
 - ▶ Sibiryadaki petrol, gaz ve maden rezervleri işletilmeye başlanmıştır.
 - ▶ Uygulanan politikalar nedeni ile işçilerin durumu korunurken köylüler tam bir sefalet yaşamıştır.

DATA ULTRA SERİSİ

İvedik Organize Sanayi Matbaacılar Sitesi
1518 Sok. Mat-Sit İş Merkezi No.:2/20 Yenimahalle / ANKARA
Telefon: 0 312 384 29 95 - Belgegeçer: 0312 342 23 58 - WhatsApp: 0 505 925 57 81
www.datayayinlari.com | bilgi@datayayinlari.com

